

WIECZFANIA KOŚCIELNA, WOJ. MAZOWIECKIE, POW. MŁAWSKI
KOŚCIÓŁ P.W. MATKI BOŻEJ RÓŻAŃCOWEJ

Program prac konserwatorskich transeptu wraz z dachem i wytypowanych elementów
wnętrz sklepienia transeptu

Decyzja nr 24/PL/2024
z dnia 07.02.2024 r.

WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
Delegatura w Ciechanowie
06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
tel. 23 672 49 52 fax 23 673 29 01

Czarne Błoto, styczeń 2024

Opracowanie: ARTVERK Małgorzata Gałązka-Nikonov
ul. Łubinowa 14
87-134 Czarne Błoto, tel. 502 213 277

PRAWA AUTORSKIE ZASTRZEŻONE

ul. Łubinowa 14, 87-134 Czarne Błoto
NIP 7542511172, REGON 365360796

Gałązka-Nikonov

SPIS TREŚCI

1.	KARTA TYTUŁOWA	3
1.1.	Identyfikacja obiektu	3
1.2.	Dane dotyczące programu	3
1.3.	Dane dotyczące dokumentacji	4
1.4.	Zawartość opracowania	4
2.	SYNTETYCZNA HISTORIA OBIEKTU	5
3.	BUDOWA TECHNOLOGICZNA OBIEKTU / STAN ZACHOWANIA	6
4.	WSTĘP DO PROGRAMÓW	7
4.1.	ZAŁOŻENIA OGÓLNE	7
4.2.	PROGRAMY PRAC BADAWCZYCH I DOKUMENTACYJNYCH	8
5.	PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH WYKONAWCZYCH	9
5.1.	PRACE WSTĘPNE.....	9
5.2.	ELEWACJE TRANSEPTU; ELEMENTY CEGLANE	10
5.3.	ELEWACJE TRANSEPTU; ELEMENTY KAMIENNE; ELEMENTY Z KAMIENIA SZTUCZNEGO	14
5.4.	WNĘTRZA TRANSEPTU; KONSTRUKCJA DACHU	15
5.5.	DACH TRANSEPTU; POKRYCIE DACHU	16
6.	UWAGI KOŃCOWE	17

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA / STAN ZACHOWANIA

1. KARTA TYTUŁOWA

1.1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Rodzaj obiektu: **WIECZFNIA KOŚCIELNA, WOJ. MAZOWIECKIE, KOŚCIÓŁ P.W. MATKI BOŻEJ RÓŻAŃCOWEJ**

Czas powstania: 1898 r.; 1905 r. [konsekracja]

Autor: Zygmunt Kmita [arch.]

Styl: neogotycki, neoromański

Materiał, technika: obiekt kościoła wolnostojący, w układzie halowym; wykonany z cegły pełnej, ceramicznej, czerwonej i ciemnej zendrówki, na zaprawie wapiennej; fundamenty i cokoły kamienno-ceglane; detale architektoniczne z kamienia granitowego i betonowe; pokrycie dachów z blachy cynkowo-stalowej; więźby drewniane.

Użytkownik: Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Stanisława Biskupa Męczennika w Wieczfni Kościelnej

Nr rejestru zabytków: województwa mazowieckiego A-1032 z dnia 28.06.2012 r. [zespół kościoła parafialnego w tym dzwonnica, cmentarz kościelny, ogrodzenie/mur]

Adres: Wieczfnia Kościelna 97, 06-513 Wieczfnia Kościelna; działka nr 21/84, obręb 21

1.2. DANE DOTYCZĄCE PROGRAMU

Inwestor: Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Św. Stanisława BM, Diecezja Płocka
Kościelna 97

06-513 Wieczfnia Kościelna

Projekt: DECORA PROJEKT

ul. Kalinowa 1

09-400 Brwilno

Projekt budowlany. Remont elewacji i wytypowanych elementów zabytkowego, murowanego kościoła p.w. Matki Bożej Różańcowej w Wieczfni Kościelnej – nawy boczne [transept], T. I i II, oprac. mgr inż. Michał Żochowski, Brwilno 2023 r.

Opracowanie: ARTVERK Małgorzata Gałązka-Nikonov

[sp. mgr konserwatorstwa; renowator zabytków architektury]

ul. Łubinowa 14

87-134 Czarne Błoto

nr dyplomu UMK 2291/01/2001

Zakres prac: wizja lokalna [z dnia 18.01.2023] związana z oceną stanu zachowania wytypowanych elementów elewacji i wnętrz oraz opracowanie programów prac konserwatorskich wraz ze wskazaniem zakresu, materiałów i technologii; dokumentacja fotograficzna

Autor zdjęć: mgr Małgorzata Gałązka-Nikonov

1.3. DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI

Opisowa: 17 str. A4

Liczba fotografii: 14 szt. format zróżnicowany

Branża: konserwacja zabytków

Studium opracowania: program prac konserwatorskich architektury elewacji i wnętrz obiektu kościoła [elewacje transeptu z przybudówkami, konstrukcja więźby, pokrycie dachu] w Wieczni Kościelnej, z podaniem szczegółowego zakresu prac, propozycją materiałów, technologii wykonania elewacji i wnętrz. Program obejmuje zagadnienia związane z dachami i murami obwodowymi oraz problemy natury konstrukcyjnej, przez co sygnalizuje potrzebę ich wykonania.

Niniejsze opracowanie stanowi część składową i uzupełnienie dokumentacji projektu budowlanego: „Remont elewacji i wytypowanych elementów zabytkowego, murowanego kościoła p.w. Matki Bożej Różańcowej w Wieczni Kościelnej – nawy boczne”, opracowanego przez DECORA PROJEKT, Brwilno 2023

Data opracowania: styczeń 2024 r.

1.4. ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

Zgodnie z uwagami, do przedstawionego ww. projektu budowlanego, Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków Delegatura w Ciechanowie [DC.5142.7.2024.KSZ], wydanymi pismem z dnia 15.01.2024, wezwał Wnioskodawcę do uzupełnienia projektu remontu o program prac konserwatorskich/restauratorskich dla elewacji i sklepienia kościoła zawierający informację niezbędną do oceny wpływu prac na zabytek w tym w szczególności opisu stanu zachowania zabytku, wskazania oczekiwanych efektów prac lub badań, wskazania przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik.

Poniższy program prac konserwatorskich stanowi uzupełnienie do projektu budowlanego i odpowiada na wymagania WKZ, ponadto jest załącznikiem do wniosku, wymaganego zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków Pozwolenia WKZ, na prace konserwatorskie.

2. SYNTETYCZNA HISTORIA OBIEKTU¹

Parafia Św. Stanisława Biskupa Męczennika istnieje w Wieczni Kościelnej od XIV w, wieś Wieczfnia była wzmiankowana już w 1349 r. jako gniazdo rodziny Wieczfińskich herbu Prus. Pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1448 r., i był to kościół drewniany. Jak podawała wizyta generalna z 1781 r. obydwie pierwsze kościoły wystawione były staraniem kolatorów i dziedziców wieczfińskich. Pierwszy z nich uległ zniszczeniu, drugi został spalony przez Szwedów, trzeci wybudowano staraniem parafian i ówczesnych proboszczów Wojciecha Miecznikowskiego i Mikołaja Sakiewicza, który w 1754 r. dokończył budowę. Czwarty, niewielki, jednonawowy kościół w połowie XIX wieku wybudował ks. Tomasz Krempski. Konsekwował go bp Wincenty Popiel w 1866 r. Jednak jego stan pozostawiał wiele do życzenia, dlatego przystąpiono do budowy nowego kościoła.

Obecna, świątynia, murowana, powstała w 1898 r. Jej budowę nadzorował ówczesny proboszcz parafii ks. Remigiusz Jankowski, a konsekrował go 3 maja 1905 r. bp Apolinary Wnukowski.

Kościół, trójnawowy, w stylu neoromańskim i neogotyckim, zbudowany został wg projektu architekta Zygmunta Kmity, budowniczego powiatowego z Mławy. W 1902 roku dobudowano, na terenie leżącym na północ od kościoła, plebanię.

W wyniku działań wojennych (II WŚ), elewacje kościoła zostały ostrzelane, co uszkodziło szczególnie wieże. Prace remontowe są dziś widoczne w postaci zmienności kolorystyki cegieł.

Ostatnie prace konserwatorskie przy obiekcie wykonano przy remoncie elewacji obu wież kościoła i wejść bocznych w tym pokrycia dachu w tym rejonie, na podstawie decyzji WUOZ w Warszawie Delegatura w Ciechanowie nr 98/DC/2020 z dnia 28.02.2020, 98/DC/2022 z dnia 28.02.2022 i 518/DC/2022 z dnia 15.09.2022 r.

¹ za: parafiawieczfnia.pl

3. BUDOWA TECHNOLOGICZNA OBIEKTU / STAN ZACHOWANIA

Obiekt kościelny wzniesiony został w technologii tradycyjnej, murowany z zastosowaniem cegły ceramicznej, wyeksponowanej (lico ceglane, surowe), o formatach 27,5-28 x 13-13,5 x 7-7,5 cm, ułożonych w przeważającej części w wątku krzyżkowym, w którym układ cegieł w murze uzyskuje się kładąc dwie powtarzalne warstwy główkową i wozówkową. W co drugiej warstwie wozówkowej, cegła przesunięta jest o ½ długości.

Ściany konstrukcyjne ceglane, na których oparte są sklepienia krzyżowe stropów z gurtami, wsparte na masywnych słupach oraz drewniana więźba dachowa płatwiowo-jętkowa. Ściany obwodowe oparte są na kamienno-ceglanych ławach fundamentowych.

Szczegółowy opis stanu zachowania poszczególnych elementów kościoła znajduje się w części Projektu Budowlanego.

Ponadto stan zachowania obiektu kościoła ilustruje część fotograficzna niniejszej dokumentacji. Wskazuje ona na zły stan zachowania niektórych elementów – w szczególności pokrycia dachu i łączenia.

4. WSTĘP DO PROGRAMÓW

Obecnie przygotowany program prac konserwatorskich elewacji i wnętrz poddasza kościoła p.w. Matki Bożej Różańcowej w Wieczni Kościelnej stanowi część opracowania / projektu budowlanego: *Remont elewacji i wytypowanych elementów zabytkowego, murowanego kościoła p.w. Matki Bożej Różańcowej w Wieczni Kościelnej – nawy boczne, dz. nr 21/84*, [opracowanego przez DECORA PROJEKT, Brwilno 2023], które określają zakres niezbędnych prac remontowych i konserwatorsko/renowacyjnych, mających na celu rewitalizację i przywrócenie obiektowi stanu z okresu jego świetności. Głównym celem programu jest zaprojektowanie rozwiązań na wyeliminowanie źródeł niszczenia obiektu i stworzenie zagrożonym elementom trwałego zabezpieczenia na przyszłość.

Zgodnie z przeznaczeniem inwestycja polegać będzie na konserwacji i renowacji wybranych elementów wnętrz wraz z niezbędnymi pracami konstrukcyjnymi oraz na konserwacji elewacji i naprawami elementów konstrukcyjnych drewnianych.

W związku z zamiarem przeprowadzenia remontu, wyznacza się poszczególne elementy, jako przeznaczone projektem budowlanym i konserwatorskim do bezwzględneho zachowania, ze względu na ich historyczny, zabytkowy charakter:

- bryła obiektu i dachów;
- neoromańskie i neogotyckie ściany obwodowe w częściach wszystkich kondygnacji;
- XIX/XX-wieczny wystrój architektoniczny wszystkich elewacji;
- podstawowy układ więźb dachowych.

4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

- 4.1.1. Poniższe programy dla części budynku i ich założenia są podstawą do wykonania prac konserwatorskich/renowacyjnych, które mają na celu wyeliminowanie źródeł niszczenia elewacji oraz wnętrz poddasza i stworzenie zagrożonym elementom trwałego zabezpieczenia.
- 4.1.2. Programy określają technologie uwzględniające powstrzymanie procesów degradacji cegieł, spoin i drewna. Ponadto opracowanie proponuje technologie konserwatorskie, zestawienia środków do stosowania w pracach konserwatorskich i sposoby postępowania z przyczynami zniszczeń.
- 4.1.3. Konserwacje powierzchni i detali architektonicznych należy ograniczyć do minimalnego niezbędnego zakresu, tylko w zakresie wymuszonym technologią prac oraz w celu ogólnego estetycznego uporządkowania formy, co może wiązać się z pracami o charakterze rekonstrukcyjnym (krokwie). Wszelkie ślady wtórnych, niehistorycznych przemian budowlanych, jak: nadbudowy, otwory i instalacje mogą zostać przekształcone lub usunięte.
- 4.1.4. Osoby wykonujące prace konserwatorskie muszą posiadać niezbędne kwalifikacje i uprawnienia wynikające z przepisów, w tym w szczególności z ustawy o zmianie ustaw

regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów z dnia 5 sierpnia 2015 r. (Dz. U. poz. 1505, art. 13) oraz posiadać doświadczenie umożliwiające właściwe wykonanie przedmiotu zamówienia, udokumentowane złożonym opisem dotychczasowych prac. Prace budowlane należy powierzyć firmie budowlanej / konserwatorskiej z udokumentowanym dorobkiem w realizacji XIX/XX-wiecznych obiektów zabytkowych.

- 4.1.5. Wszelkie zmiany lub odstępstwa dokonane w toku prac konserwatorskich, muszą być uzgodnione z autorem opracowania oraz właściwym terenowo urzędem konserwatorskim.

4.2. PROGRAMY PRAC BADAWCZYCH I DOKUMENTACYJNYCH

W celu osiągnięcie skutecznych i trwałych efektów prac przyjęto uznając za konieczne przeprowadzenie badań w celu ustalenia stanu zachowania materiałów budowlanych, struktury budowlanej oraz przyczyn powstawania zniszczeń, a także weryfikacji przyjętej metodyki konserwatorskiej.

- 4.2.1. Wykonanie szczegółowej dokumentacji stanu zachowania (opisowa / fotograficzna / rysunkowa).
Zarejestrowanie w formie opisowej, fotograficznej i ew. rysunkowej (z wykorzystaniem rysunków inwentaryzacyjnych) charakterystycznych zniszczeń. Uwzględnienie obszarów zdeintegrowanych, spękań, złuszczeń, rozwarstwień, produktów korozji biologicznej drewna, zabrudzeń i nawarstwień, patyny biologicznej, ewentualne spękań konstrukcyjnych i uszkodzeń w formie ubytków – mapowanie wyników powyższych badań.
- 4.2.2. Określenie miejsc zainfekowanych, pokrywających lico w partiach murów. Dobór preparatów biobójczych.
- 4.2.3. Ocena konstrukcyjna stabilności poszczególnych oryginalnych elementów i detali więźby dachowej, wykonana przez specjalistę konstruktora.
- 4.2.4. Ocena mykologiczna stanu zachowania i przyczyn zniszczeń oryginalnych elementów i detali więźby dachowej, wykonana przez specjalistę mykologa.
- 4.2.5. Opracowanie dokumentacji powykonawczej konserwatorsko-restauratorskiej z przeprowadzonych prac zgodnie ze standardami określonymi w Załączniku do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (poz. 1789).

5. PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH WYKONAWCZYCH

Głównym założeniem niniejszej dokumentacji było sporządzenie programów prac konserwatorskich uwzględniających kolejność działań budowlano-konserwatorskich oraz wybór odpowiednich metod i środków podczas prowadzenia prac. Ponadto dokumentacja wraz z programami stanowić będzie podstawę do uzyskania przez Właściciela/Inwestora dalszych decyzji na prowadzenie prac konserwatorskich przy wskazanych w opracowaniu elementach elewacji i wnętrzach budynku kościoła.

Przeprowadzając rekonstrukcję i uzupełnienia, należy przestrzegać zasad odwracalności zabiegów. Przy opracowywaniu metod rekonstrukcji i doborze materiałów należy zachować kompromis pomiędzy techniką oryginału, będącą ważnym nośnikiem autentyzmu, a nowoczesnymi technikami konserwatorskimi, zapewniającymi możliwie najbardziej korzystny dla zabytku, jak też najbardziej trwały efekt przeprowadzonych zabiegów.

5.1. PRACE WSTĘPNE

1. Prace konserwatorskie należy poprzedzić wnikliwą **analizą stanu technicznego** wszystkich elementów wystroju ścian elewacji transeptu, murów i konstrukcji dachu. W jej wyniku zidentyfikować elementy niestabilne, które ze względu na zagrożenie konstrukcyjne należy zakwalifikować do demontażu lub napraw [wstępnie elementy te zostały wytypowane w Projekcie Budowlanym].

2. Demontaże

Mechanicznie usunąć z elewacji, przez wykucie, wszystkie wtórne, cementowe uzupełnienia ubytków detali, wypełnienia spoin i cegieł ceramicznych i wszystkie wtórne wyprawy cementowe, ze względu na ich destrukcyjny wpływ na materiał zabytkowy i szpecący charakter. Należy również usunąć z murów wnętrz wszystkie zbędne i szkodliwe elementy utrzymujące zawilgocenie, wprowadzające sole rozpuszczalne, porażone mikrobiologicznie i skorodowane, m.in. należy uporządkować przestrzeń na poziomie poddasza przez usunięcie zalegających warstw odchodów biologicznych, odpadów pozostałych po poprzednich pracach remontowych i zabrudzeń.

Zdemontować elementy nieużytkowane, przypadkowe i instalacje, znajdujące się na elewacji lub dachu obiektu, obluzowane i zdegradowane wtórne detale, naprawy wykonane nieestetycznie oraz z użyciem nieodpowiednich technologii. Demontaż przewidzianych w projekcie elementów wtórnych.

Podczas usuwania dbać o nieuszkodzanie materiałów oryginalnych.

3. Rusztowania

Ustawienie rusztowań systemowych na ścianach elewacji transeptu, natomiast w przestrzeni poddasza rusztowania przestawne, oparte na murach obwodowych, bez obciążania sklepień.

4. Zabezpieczenie otworów okien ze szkleniem witrażowym np. płytami typu OSB i uszczelnienie na stykach z glifami, tak aby podczas oczyszczania lica elewacji nie zapylić wnętrza kościoła.

5.2. ELEWACJE TRANSEPTU I PRZYBUDÓWKI ORAZ ŚCIANY I SKLEPIENIA OD STRONY PODDASZA LICO CEGLANE

Dla elewacji transeptu przewidziano pełen zakres prac konserwatorskich, jak dla lica ceglanego. Ceglane stropy kościoła są obecnie suche i nie zanotowano na nich żadnych pęknięć. Prowadząc remont w rejonie poddasza, należy je oczyścić i dokładnie odkurzyć. Miejsca z widocznymi ubytkami od strony górnej powierzchni stropów uzupełnić zaprawą barwioną w masie, analogicznie jak dla lica elewacji.

1. Oczyszczenie powierzchni elewacji i murów ceglanych z powierzchniowych zabrudzeń

Oczyszczenie i usunięcie szkodliwych szaroczarnych zabrudzeń oraz obumarłych drobnoustrojów z powierzchni ceglanych oraz spoin z wykorzystaniem metody mechanicznej, tj. techniki bardzo delikatnego mikropiaskowania lub oczyszczania sprężonym powietrzem pod niewielkim ciśnieniem. Występujące na powierzchni nawarstwienia, zabrudzenia i przebarwienia, szkodliwie oddziałują na stan zachowania substancji zabytkowej oraz utrudniają odbiór formy detali architektonicznych. Opracowanie ostatecznej metodyki oczyszczania ścian ceglanych powinny poprzedzić próby skuteczności wybranych metod. Należy założyć, że zostaną przeprowadzone metody komplementarne: mechaniczna (ścierno-strumieniowa inaczej abrazyjna), chemiczna (działanie związkami chemicznymi w postaci roztworów наносzonych na całą powierzchnię oraz / bądź nasączonych kompresów nakładanych na powierzchnie szczególnie silnie zanieczyszczone, wyplamione itp.).

Technika ścierno-strumieniowa, polegająca na ścieraniu nawarstwień przy zastosowaniu odpowiednio dobranych kruszyw (wielkość frakcji, twardość, kształt ziaren), pozwala wyeliminować użycie wody (istotne ze względu na stopień osłabienia powierzchni oraz zagrożenie uruchomieniem soli rozpuszczalnych w wodzie), jest metodą małoinwazyjną i efektywną. W efekcie subtelnego oczyszczania elewacji usunięte z lica zostaną wszystkie luźne cząstki brudu i kurzu.

Alternatywnie: metody chemiczne, w założeniu należy ograniczyć tylko do przypadków, w których metody ścierno-strumieniowe nie będą skuteczne, np. głębokie przebarwienia i wyplamienia w strukturze cegły, zabrudzenia żelaziste. Zaleca się zastosowanie następujących preparatów chemicznych:

Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers: pasta do czyszczenia, oparta na fluorku amonowym. Preparat przeznaczony jest do czyszczenia klinkieru, cegły i kamienia naturalnego. Jest to pasta gotowa do stosowania, lekko kwaśna, tiksotropowa. Rozpuszcza w sposób delikatny, ale bardzo skuteczny zabrudzenia. Wskutek niewielkiej kwasowości pasty ubytek substancji czyszczonej jest bardzo mały. Wstępne zmoczenie powierzchni jest zalecane w przypadku wysokich temperatur i dla lepszej penetracji pasty w podłoże. Czas zalegania pasty na czyszczonym licu nie powinien przekraczać 5 minut. Pastę nanosić równomiernie pędzlem na lekko wilgotne powierzchnie przeznaczone do czyszczenia. Materiał pozostawiać na 2-5 minut. Następnie pastę zmywać dużą ilością ciepłej wody o temp ok. 80°C pod ciśnieniem.

Wodny roztwór 3-4% kwasu fluorowodorowego наносzony równomiernie pędzlem i pozostawiany na 2-3 minuty, a następnie zmywany obficie wodą.

Dopuszcza się podobne metody spełniające postawione powyżej warunki.

UWAGA: podczas czyszczenia zwrócić szczególną uwagę na zachowaną miejscowo oryginalną spoinę kształtowaną lekko w daszek.

2. Dezynfekcja powierzchni ceglanych

Po usunięciu zabrudzeń, wykonanie zabiegu neutralizacji nawarstwień biologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem partii przyziemia i poziomych elementów dekoracji architektonicznej. Całą powierzchnię muru, przesyć starannie preparatem, na głębokość kilku centymetrów. Ważne jest bowiem również zatrucie systemów korzeniowych, gdyż drobnoustroje rozwijają się nie tylko na powierzchni materiałów budowlanych. Przeniknięcie materiałów biobójczych w głąb struktury muru, jest ważne, gdyż stwierdzono rozległe ubytki zapraw i spoinowania, a także drobne ale liczne spękania. Proponuje się zastosowanie preparatów lub kompozycji preparatów biobójczych np. 3% roztworu Lichenicida 264 firmy Bresciani w alkoholu etylowym lub BFA firmy Remmers. Odpowiednimi preparatami do dezynfekcji porażonych mikrobiologicznie połaci muru, są gotowe mieszanki o silnym działaniu biobójczym, wstępnie można wytypować preparat do usuwania mchów, porostów i alg Sikagarg-715 W firmy Sika lub środek do zwalczania mchów, glonów i porostów firmy Altax. Preparat rozprowadzać przez natrysk na całej powierzchni, zabieg powtarzać w trakcie prac kilkakrotnie, zwracając szczególną uwagę na najbardziej zaatakowane przez mikroorganizmy, partie murów, głównie w okolicach silnie zawilgoconych gzymsów.

3. Wykonanie izolacji

Izolacja ścian fundamentowych murów obwodowych kościoła została wykonana współcześnie wraz z systemem odprowadzania wód opadowych i drenażu.

4. Odsalanie silnie zasolonych fragmentów murów

Na murach, nie zaobserwowano zabielenia powierzchni spowodowanego wykryszalowanymi w porach przypowierzchniowych solami (wykwity), jednakże przegląd partii muru z poziomów rusztowań, może ujawnić ich występowanie. Rozpuszczalne w wodzie sole są jednym z najgroźniejszych czynników niszczących mury ceglane i kamienne. Odsolenie fragmentów muru, o podwyższonej zawartości soli rozpuszczalnych w wodzie, można wykonać metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska. Jako okład odsalający proponuje się zastosowanie masy bentonitowej z piaskiem, okładów z ligniny lub gotowej mieszanki Entsalzungskompreß firmy Remmers.

Sondażowo, dla określenia skuteczności zabiegu odsalania, można w trakcie trwania prac lub po ich zakończeniu wykonać badania określające stopień zasolenia.

5. Impregnacja strukturalna

Strukturalne wzmocnienie osłabionych detali dotyczy bardzo dużego zakresu elementów ceglanych. Zachowane lico przedstawia wartość historyczną i naukową, niestety wykazuje również miejscami niską wytrzymałość mechaniczną, należy więc zachować szczególną

dbałość w jego zabezpieczeniu. Należy określić stan zachowania oryginalnych spoin i w razie potrzeby je wzmocnić. Ze względu na stan zachowania cegieł, wzmocnienie należy wykonać stosując preparat o właściwościach hydrofilnych zawierający częściowo skondensowane estry kwasu krzemowego, np. Silex-OH firmy Keim, natomiast dla zapewnienia lepszego efektu wzmocniania w detalach rozwarstwionych i złuszcających zastosować KSE 100 firmy Remmers.

6. Wypełnianie szczelin w ceglach

W ceglach powstały spękania i szczeliny przyczyniające się do szybkiej destrukcji obiektów, groźne dla spójności muru. Pozostawienie otwartych pęknięć stanowić będzie w przyszłości drogę penetrowania wody. Wypełnienie szczelin i podklejenie rozwarstwień należy wykonać przy zastosowaniu mineralnych mas iniekcyjnych np. BSP 5 /Bohrlochsuspension/ firmy Remmers.

7. Uzupełnianie drobnych ubytków w licu ceramicznym

Uzupełnić ubytki masą, której parametry będą zbliżone do właściwości cegły. Ponadto, zaprawa do uzupełniania, powinna być odpowiednio plastyczna i przyczepna, a także posiadać odpowiednią fakturę, teksturę i kolor przypominający materiał uzupełniany. Większe ubytki będą wymagały utworzenia nośnego rdzenia z zaprawy szybkowiążącej (np. FG 88 firmy Baunit) o dużej wytrzymałości mechanicznej, nadbudowanej na stelażu z materiału nierdzewnego. Ubytki detali uzupełnić masami na bazie zapraw mineralnych (w miarę potrzeb modyfikowanych piaskiem), barwionych w masie na kolor lokalny. Proponuje się zastosowanie gotowych fabrycznie mas mineralnych do uzupełniania ubytków RM /Restauriermörtel/ firmy Remmers lub Restauro-Top firmy Keim.

8. Gzymsy koronujące, spływy naczółków dachu, korona murów obwodowych

Część zabytkowych detali architektonicznych elewacji nadają się do całkowitego przemurowania. Ręcznie rozebranie ceglanych gzymsów i spływów powinno odbyć się wszędzie tam, gdzie materiał jest niestabilny lub zdegradowany. Odtwarzane gzymsy wymurować w tym samym kształcie i tej samej wysokości, z uwzględnieniem spadków i sposobu kładzenia cegły tj. z cegły na płask, przykrytej cegłą profilowaną, a w przypadku naczółków dwóch warstw cegieł układanych na płask. Wymurowania należy wykonać z zastosowaniem zabezpieczających szalunków podtrzymujących, które będą mogły być rozebrane dopiero po otrzymaniu pełnej wytrzymałości rekonstruowanego elementu, tj. po 28 dniach. Do wymurowania zastosować cegłę klinkierową pełną i profilowaną, o podwyższonych parametrach fizyko-mechanicznych, która jest bardziej odporna na działanie czynników atmosferycznych.

9. Parapety okien

Powierzchnie parapetów okien były pierwotnie wyłożone dachówką ceramiczną. Ta sama dachówka [typ marsylka] zachowała się na gzymsie kordonowym budynku dzwonnicy.

W celu przywrócenia powierzchniom parapetów, oryginalnego wyglądu, należy usunąć betonowe szlichty i wyłożyć je dachówką ceramiczną w tym samym typie, z wysunięciem skrajnych dachówek poza lico elewacji, aby ułatwić odprowadzanie wód opadowych (zastosowanie kapinosa).

10. Uzupełnianie ubytków, prace murarskie

Partie cegieł uległy daleko posuniętej destrukcji, przez co utworzyły ubytki muru i detali. Po wzmocnieniu zdeintegrowanych obszarów, ubytki należy uzupełnić i dokonać korekty niepoprawnie wykonanych przemurowań, np. wykonanych po II WŚ. Przemurowanie, zdeintegrowanych partii lica muru i miejsca o największym stopniu degradacji, przeprowadzić specjalnie przygotowanym materiałem ceramicznym, dedykowanym dla obiektów oblicowanych cegłą ceramiczną o klinkierowej powierzchni. Nowy materiał ceramiczny, powinien posiadać zbliżone do oryginału cechy fizykomechaniczne, wymiary i kolor. Takie parametry spełnia m.in. cegła z cegielni Zawadzki, Ceramsus, Kufel lub Cienia. Przemurowania i uzupełnienia struktury muru wykonać trasową zaprawą murarską np. Tubag Trass Werksteinmörtel firmy Quick-Mix.

11. Uzupełnianie ubytków w zaprawach spoinujących

W ramach niniejszego programu proponuje się bezwzględne zachowanie spoinowania należącego do pierwszego opracowania chronologicznego. Wtórne zaprawy cementowe, powinny zostać usunięta z lica elewacji transeptu, ze względu na swój szkodliwy oraz szpecący charakter.

Oryginalna zaprawa spoinująca, została wyprowadzona z zaprawy murarskiej, na jakiej osadzone są mury ceglano-kamienne. Jest to zaprawa wapienno-piaskowa, raczej drobnoziarnista z wielokolorowymi wtrąceniami kwarcowymi o większym uziarnieniu. Miejskami w zaprawie widoczne są margle (nieroztarte grudki wapna). Oryginalna spoina została ukształtowana w daszek o delikatnie zaokrąglonej krawędzi, cofniętej w stosunku do lica elewacji.

W zaprawie wapiennej, spoinującej mur ceglany, powstały liczne ubytki, a zachowana miejscami oryginalna spoina jest bardzo osłabiona. Do jej uzupełnienia lub rekonstrukcji należy stosować materiał o składzie i właściwościach analogicznych do oryginału. Proponuje się zaprawę mineralną Restauro-Fuge firmy Keim lub zaprawę drenażową, odsączającą o naturalnym spoiwie z wapna hydraulicznego, która umożliwia odprowadzanie wody z muru Tubag Historischer Fugenmörtel NHL-F firmy Sievert, zamiennie zaprawę na bazie oryginalnego wapna trasowego, która zapobiega powstawaniu nieestetycznych wykwitów, nie zawiera rozpuszczalnych soli oraz ułatwia szybki kapilarny transport wody – Tubag Trass-Kalk-Fugenmörtel firmy Sievert.

Nowa spoina powinna być więc założona lekko cofnięta w stosunku do lica ceglanego, delikatnie zatarta (chropowata) i średnioziarnista. W razie potrzeby spoina może być modyfikowana kruszywami o wymaganej ziarnistości w dodatku do 5% oraz grudkami nieroztartego wapna. Kolor spoiny dobrać in situ, na podstawie prób przeprowadzonych na obiekcie, po jego wyczyszczeniu. Jednakże już dziś można założyć, że będzie ona miała kolor jasnego beżu.

12. Zabezpieczenie elewacji przed działaniem wody opadowej

Problem ochrony elewacji przed wnikaniem wody, należy rozwiązać kompleksowo, poprzez zastosowanie jednocześnie kilku metod z zakresu działań budowlanych i konserwatorskich. Konieczne jest wyeliminowanie źródeł zawilgocenia poprzez:

- wykonanie nowych opierzeń blacharskich (patrz projekt budowlany) w tym rynien i rur spustowych o przekrojach identycznych jak obecne; nowe obróbki blacharskie wykonać

z blachy ocynkowanej grubości 0,5 mm z wykonaniem kapinosa; prace rozpocząć od demontażu nieuszczelnej i niekompletnej obróbki blacharskiej i metalowych konstrukcji wsporczych; jeśli zajdzie taka konieczność podłożyć pod blachę wraz z nadaniem kierunku spadkom, wyprowadzić z zaprawy murarskiej o niskim skurczu np. Ausgleichsputz-NP firmy Keim, zabezpieczonej powłoką izolacyjną wykonaną np. z elastycznego szlamu;

- powierzchnie poziome (detale architektoniczne), które nie będą pokrywane obróbkami blacharskimi i dachówką zabezpieczyć / shydrofobizować przy zastosowaniu preparatu Lotexan-N firmy Keim lub innym o identycznych właściwościach; Lotexan-N jest bezbarwnym środkiem hydrofobowym, opartym na siloksanach, chroniącym przed wodą, kwaśnymi deszczami i zabrudzeniami spowodowanymi działaniem czynników atmosferycznych.

5.3. ELEWACJE TRANSEPTU I JEGO PRZYBUDÓWEK

ELEMENTY KAMIENNE [cokół]

ELEMENTY Z KAMIENIA SZTUCZNEGO [czapy przypór]

Elementy z kamienia naturalnego – granit i sztucznego - beton, należy poddać pełnym zabiegom konserwatorskim.

1. Oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń

Przygotowanie elementów do przeprowadzenia prac konserwatorskich poprzez usunięcie zapraw cementowych (partie przyziemia), oczyszczenie zabrudzeń powierzchni z wykorzystaniem techniki strumieniowo-ściernej tj. gumkowania i ewentualnie chemicznej, analogicznej jak dla elementów ceglanych.

2. Dezynfekcja powierzchni kamiennych

Likwidacja objawów skażenia mikrobiologicznego poprzez dezynfekcję porażonych mikrobiologicznie lub narażonych na skażenie elementów preparatem lub kompozycją preparatów o silnym działaniu biobójczym (wstępnie można wytypować SikaGard-715 W). Preparat będzie rozprowadzony poprzez natrysk na całej powierzchni. W razie potrzeby zabieg powtarzać 2-3 krotnie.

3. Uzupełnianie ubytków w partiach kamiennych

Uzupełnienie drobnych ubytków w detalach kamiennych powinno się odbyć zaprawami mineralnymi o parametrach fizyko mechanicznych zbliżonych od materiału uzupełnianego, kolorze i fakturze imitującej kamień naturalny. Kamień sztuczny uzupełnić masami (w miarę potrzeb modyfikowanych piaskiem) np. Concretal-Feinspachtel firmy Keim. Zakres rekonstrukcji detalu rzeźbiarskiego uzależniony jest od formy ubytku. W przypadku kamieni granitowych uzupełnianie ubytków powinno się wykonać mieszanką na bazie żywic epoksydowych lub zaprawy w postaci białego cementu o wysokiej jakości (np. cement witeński – np. WSZ firmy Ardex), barwionych w masie pigmentami ziemnymi z dodatkiem wypełniacza z odpowiedniej mieszanki mielonych kruszyw granitowych (tłuczeń). Jeśli uzupełnienia wymagać będzie element narażony na obciążenie mechaniczne, należy jego uzupełnienie wykonać poprzez flekowanie.

Elementy bloków z kamienia sztucznego, wymagające wymiany na nowe, odtworzyć techniką uzupełniania lub odlewu, z użyciem materiału Restauro-Giess firmy Keim.

4. Prace murarskie

Partie bloków kamiennych, które uległy destabilizacji i obluzowaniu, przez co utworzyły zapadnięcia i przemieszczenia, skorygować metodą murarską przez przemurowania z ponownym osadzeniem.

5. Uzupełnianie ubytków w zaprawach spoinujących

Uzupełnienie spoin, zaprawami mineralnymi, w razie konieczności barwionymi w masie, na kolor zbliżony lub identyczny z oryginałem, dobranymi parametrami fizyko-mechanicznymi do materiału oryginalnego. Proponuje się zaprawy spoinujące jak dla murów ceglanych.

5.4. WNĘTRZA „NAW BOCZNYCH” / TRANSEPTU

KONSTRUKCJA DACHU / WIĘŻBY DACHOWE

Obecny program przewiduje jedynie zabezpieczenie elementów więźby dachowej nad nawą poprzeczną [transept] i w przestrzeni pod dachem, przez pokrycie elementów drewnianych środkami zabezpieczającymi.

Ocena dachu przeprowadzona wiosną 2021 roku potwierdziła konieczność przeprowadzenia prac remontowych w związku ze znacznym zniszczeniem pokrycia w postaci blachy. Wskazano miejsca korozji, pocienienia arkuszy blaszanych, nieszczelności na styku łączeń oraz liczne otwory.

Drobne, ale liczne przecieki spowodowały wzrost zawilgocenia przestrzeni poddasza oraz miejscowe zamakanie elementów dachu i jego konstrukcji w tym belek krokwiowych i murlat, a także korony murów obwodowych i powierzchni sklepień. Największe zawilgocenie i zagrzybienie występuje na styku nawy i transeptu. Ocena wizualna oraz dokonana urzędzeniami do pomiaru wilgotności, nie potwierdziła zniszczeń i przecieków przez warstwy struktury sklepień. Od strony wnętrza kościoła nie zanotowano śladów przecieków.

Najbardziej zniszczonym elementem drewnianym dachu jest niepełne łączenie w postaci desek sosnowych o grubości 38 mm oraz punktowo krokwie i murlaty.

Na elementach belek krokwiowych stwierdzono występowanie podłużnych pęknięć typu konstrukcyjnego, co może się wiązać z koniecznością ich wymiany, na materiał o identycznych parametrach do wymienianego. Ocena tych części dachu nastąpi po demontażu pokrycia dachu i wykonana zostanie przez specjalistę branży konstrukcyjnej.

Jednocześnie należy bezwzględnie pamiętać o złym stanie konstrukcyjnym drewnianych detali architektonicznych budynku kościoła (krokwie), przez wiele lat nie poddawanego gruntowym pracom remontowym, co może powodować, że zabiegi czysto budowlane (np. prace konstrukcyjne), będą miały pierwszeństwo przed pracami konserwatorskimi.

1. Oczyszczenie

Całą powierzchnię elementów krokwi i eksponowane powierzchnie murlat oczyścić z kurzu i zanieczyszczeń pochodzenia zwierzęcego.

2. Ocena konstrukcyjna

Jeżeli na skutek silnej korozji biologicznej krokwi oraz w wyniku podłużnych spękań, poszczególne krokwie utracą nośność konstrukcyjną, np. przez zmurszenie lub zmniejszenie przekroju, należy się liczyć z konieczną wymianą tych elementów tzn.: „ostateczna kwalifikacja do wymiany krokwi nastąpi po zdjęciu deskowania dachu”.

Na etapie wstępnej oceny, najprawdopodobniej wymiana krokwi nie będzie konieczna. Krokwie nie wykazują oznak zaawansowanej korozji biologicznej, brak na nich śladów zawilgocenia, zagrzybienia, działalności drewnojadów. Obecnie utrzymują swój kształt, brak widocznych przemieszczeń czy ugięć, połączenia ciesielskie nie są poluzowane, a ich osadzenie na murlatach jest prawidłowe.

3. Prace murarskie i konstrukcyjne

Wykonanie niezbędnych prac budowlano-konserwatorskich oraz konstrukcyjnych w obrębie korony murów.

4. Zabezpieczenie drewna

Impregnacja wszystkich zabytkowych i wtórnych elementów więźby i deskowania preparatami trójfunkcyjnymi grzybo- i owadobójczymi oraz ogniochronnymi.

Ewentualne przeprowadzenie dezynfekcji drewna standardowymi preparatami chemicznymi jak rozpuszczalnikowy, szybko działający środek do zwalczania szkodników drewna, chroniący przed ich ponownymi atakami - Multi GS firmy Remmers. Wykonać zabezpieczenie konstrukcji więźb przez kilkukrotną (3x) impregnację preparatami grzybobójczymi Vidaron (bezbarwny) i ognioodpornymi np. Fobos M4 firmy Luvena.

5. Ewentualne wykonanie systemu **monitoringu** ppoż. przestrzeni poddasza.

5.5. DACH „NAW BOCZNYCH” / TRANSEPTU

POKRYCIE DACHU

Zniszczona, zużytkowana obecna blacha ocynkowana dachu i obróbki blacharskie w tym pasy podrynnowe, obróbki murków, koszy, rynien i rury spustowe muszą zostać wymienione na nowe.

1. Rozebranie obecnego niepełnego łączenia z desek grubości 38 mm obu naw bocznych / transeptu oraz przyległych do naw zakrystii.
2. Po zakończeniu prac przy krokwiach i murlatach przytwierdzenie nowego niepełnego deskowania, dekami o grubości 38 mm, zabezpieczonych preparatem, jak dla pozostałych elementów drewnianych. Do mocowania łączenia do krowi użyte zostaną, jak dotychczas, gwoździe ocynkowane o długości 3,5 cala.
3. Wykonanie nowego poszycia dachów z arkuszy blachy ocynkowanej o grubości 0,5 mm, łączonych, jak obecnie, na podwójny rąbek.

6. UWAGI KOŃCOWE

1. Wszystkie decyzje, których skutki mogą wpłynąć na powstanie zmian w wyglądzie obiektu muszą uzyskać akceptację komisji konserwatorskiej.
2. Prace dotyczące obiektu należy powierzyć firmie konserwatorskiej, posiadającej doświadczenie w tego typu pracach na obiektach zabytkowych.
3. Należy zobowiązać przyszłego Wykonawcę do wykonania dokumentacji opisowej i fotograficznej obejmującej przebieg i rezultat konserwacji.
4. Korzystać tylko ze sprawdzonych i atestowanych materiałów budowlanych i preparatów konserwatorskich. Przedstawione w dokumentacji nazwy materiałów, urządzeń czy producentów mają charakter wyłącznie poglądowy i mają na celu jedynie określenie parametrów i standardów wykonania przedmiotu niniejszego programu prac konserwatorskich. Autor opracowania nie ogranicza w żaden sposób możliwości wykorzystania innych materiałów czy urządzeń niż wskazane w dokumentacji, równoważnych pod względem technologicznym i jakościowym, po uzyskaniu akceptacji nadzoru konserwatorskiego.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Lokalizacja: Wicznia Kościelna [pow. mławski]; kościół p.w. Matki Bożej Różańcowej; elewacja południowo-wschodnia i południowa.

Opis: ceglano-kamienne lico pokryte zabrudzeniami i zanieczyszczeniami pochodzenia atmosferycznego; wyraźnie widoczne strefy zawilgocenia i bytności mikroorganizmów.

Lokalizacja: Wiczków Kościelna [pow. mławski]; kościół p.w. Matki Bożej Różańcowej; elewacja zachodnia i wschodnia.

Opis: ceglano-kamienne lico pokryte zabrudzeniami i zanieczyszczeniami pochodzenia atmosferycznego; wyraźnie widoczne strefy zawilgocenia i bytności mikroorganizmów.

5, 6, 7, 8 | Zdjęcia

PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH

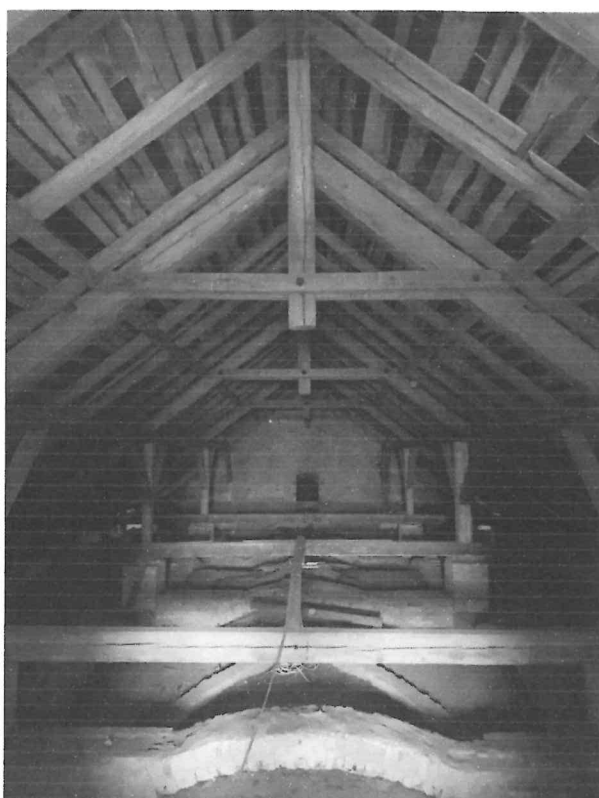
ELEWACJI I WYTYPOWANYCH ELEMENTÓW WNĘTRZA KOŚCIOŁA W WIECZNI KOŚCIELNEJ

Lokalizacja: Wieczfnia Kościelna [pow. mławski]; kościół p.w. Matki Bożej Różańcowej; elewacja południowa, wschodnia i południowo-zachodnia.

Opis: ceglano-kamienne lico pokryte zabrudzeniami i zanieczyszczeniami pochodzenia atmosferycznego; fragment elewacji szpecą instalacje elektryczne.

9, 10, 11, 12 | Zdjęcia
PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH
ELEWACJI I WYTYPOWANYCH ELEMENTÓW WNEŹRZA KOŚCIOŁA W WIECZFNİ KOŚCIELNEJ

Lokalizacja: Wieczfnia Kościelna [pow. mławski]; kościół p.w. Matki Bożej Różańcowej; poddasze nad nawą i transeptem.

Opis: oryginalna drewniana więźba o konstrukcji płatwiowo-jętkowej [jętka/słup zredukowana]; widoczne zawilgocenie krokwi i deskowania; całość zabrudzona i zakurzona; na grzbiecie ceglanego sklepienia krzyżowego widoczny otwór wentylacyjny [tzw. himmelloch].

Lokalizacja: Wieczfnia Kościelna [pow. mławski]; kościół p.w. Matki Bożej Różańcowej; poddasze nad nawą i nad transeptem.

Opis: oryginalna drewniana więźba o konstrukcji płatwiowo-jętkowej [jętka/słup zredukowana] i płatwiowej; widoczne zawilgocenie krokwi i deskowania; całość zabrudzona i zakurzona.